

School for Teachers
Училище за учители

НАСТАВНИЧЕСТВОТО – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО И ЦЕЛ

Мима Фратева

51. Средно училище „Елисавета Багряна“ – София

Резюме. Качеството на учителите е най-важният фактор за постиженията на учениците, показват проучвания. Съществена роля за подготовката на учителите играе изграждането на система за наставничество, като неделима част от адаптацията на младия специалист към професията, неговото цялостно развитие и усъвършенстване. Тя трябва да дава практическа и теоретична подкрепа на работното място, като едновременно с това помага на младия учител да свикне с професията и го мотивира към професионално израстване.

Keywords: mentoring; historical aspect; concept; teaching; experience; mentee

Въведение с кратка история

Съществуват различни теории за появата на наставничеството, но като цяло, голяма част от тях се обединяват около идеята, че то се появява за първи път в „Одисея“ на Омир (875 г. преди Христа). Когато Одисей тръгва към Троя, поръчва на своя приятел Ментор да се грижи за дома и за сина му. Затова и Ментор се старее да пречи на настойчивите ухажори на Пенелопа. Той възпитава и Телемах – сина на Одисей. Атина, приела образа на Ментор, придружава Телемах по време на пътешествието му до Спарта. Пак тя под същия образ помага на Одисей да убие ухажорите след завръщането си. Ето защо името на Ментор често се употребява като нарицателно за наставник.

Думата наставничество произхожда от гръцкото: *men* – човек, който раздава, *tor* – наставка, обозначаваща мъжки пол. Можем да направим извода, че произходът на думата се отнася към историческите времена, когато мъжете са имали доминираща роля. Разбирането на думата ментор като „доверен ръководител“ се е съхранило и до днес. Много често думите „ментор“ и „наставник“ се използват като синоними. Въпреки корените на термина и това, че не всеки може да е водач или учител, повечето хора могат да споменат името на човек, който е оказал положително влияние върху тях. Ментор може да бъде приятел, роднина или колега. Популярна е презумпцията, че наставникът е по-опитен или възрастен, който служи като модел за подражание.

Наставничеството е доброволно партньорство между двама служители, при което единият оказва помощ и подкрепа на другия с цел развитие на определени професионални знания и умения.

В училищната система процесът на наставничество се изразява в предаване на знания и умения от по-опитния и квалифициран учител на неговия наставляван млад колега. Обучението на младия учител на работното място е един от най-ефективните методи за повишаване на квалификацията, проверен във времето и отработен от много поколения.

От наставничеството се очакват следните резултати: подобряване на професионалната компетентност на младия учител на новото работно място, развитие у него на умения и способности за провеждане на иновационни преподавателски дейности, развитие в методиката му на преподаване, професионална адаптация в сравнително кратки срокове, усвояване на добрите традиции на училището, съзнателно и творческо отношение към учителските задължения. Споделяйки личните си умения, наставникът също има ползи от сътрудничеството със своя наставляван: повишава мотивацията си и удовлетвореността от работата си.

С новия Закон за предучилищното и училищното образование от 2016 г. в българските училища има учители наставници. Целта е да се привлекат и задържат в образователната система младите кадри, които са все по-малко. Идеята е по този начин да се въведе скоростна писта за израстване на млади специалисти, каквато е практиката в Европа.

Наставничество в 51. СУ

От учебната 2016/2017 г в 51. СУ „Елисавета Багряна“ – София, има млад колега – преподавател по физика. Бях поканена от директора ни – Асен Александров, да стана ментор на младия учител. Приех предложението, без много да се замислям, защото по природа приемам всяко ново предизвикателство, дразни ме рутината. Колегата се оказа интелигентен, симпатичен и комуникативен млад мъж на годините на сина ми. Най-вероятно по тази причина контактите между нас бяха непринудени. Ще започна с това, че той нямаше никакъв опит във воденето на училищна документация. Няма как да забравя, когато му подарих учителски бележник, той ме погледна с учуден поглед и ме попита защо му е и какво да прави с него. Е, разбра ролята и на бележника, и на хартиения дневник, и на електронния. Трябваше ни малко съвместна работа и нещата се случваха. Колегата започна постепенно да се адаптира към новото си работно място. Заедно коментирахме различни педагогически ситуации, подготовка на допълнителни дейности, водене на учебна документация, работа със специфични групи ученици. Взаимно посещавахме уроците си и коментирахме възловите моменти в тях. Това, което значително улесняваше взаимодействието на един математик и един физик, бяха новаторският ни дух

и идеи. По тези и други качества си допаднахме, а това значително подпомагаше работата ни. Ако трябва да направя паралелна съпоставка между „силните страни“ на опитния и на младия учител, то менторът водеше по иновативност, активност и авторитет. Младият колега беше по-креативен и гъвкав. Голямото му предимство беше липсата на рутина.

Кулминацията във взаимната ни работа беше провеждането на интегриран урок по време на Дните на отворените врати в 51. СУ през м. ноември, 2016 г. Поканих младия колега за участие – разбира се, той прие.

През учебната 2016/2017 г. преподавам математика на шестите класове. Това са интелигентни и любознателни деца, отворени за проектна работа. Току-що бяхме изучили раздела „Степенуване“ и върху него бяха открили интересна информация за големите числа навсякъде около нас. Направиха прекрасни презентации, в часовете по ЗИП ни запознаха с факти, които не сме и подозирали. Ето защо се спрях точно на този изучен материал като най-подходящ за мултидисциплинарния урок с колегата. Прецених, че за да не е голямо притеснението му, е добре да заложа на груповата работа с учениците, която при нас е практика от години.

Разделих децата на четири групи според тяхното желание и по интереси: математика, география, физика и биология. Последните две дисциплини се изучават в часовете по „Човекът и природата“. Разбира се, най-многобройна беше групата на физиците... По обясними причини нашите шестокласници искаха да работят с младия си учител!

Въпреки че във всяка от групите имаше присъствие на учител по съответния предмет, притеснението на младия ни колега беше голямо. Той се бе постарал много, организира групата на „физиците“, даде им насоки за работа, самият той подготви физична демонстрация. Темата на урока бе „Числа великани“. Учениците от всяка група ни запознаха с големите числа – Гугол, Гуголплекс, с образуването на имената на големите числа, с числа великани в географията, биологията, физиката. Говорихме за Вселената, Млечния път, мъглявината Андромеда. Апогееят на урока бе физичен експеримент с две топки, който симулира отскачането на горните слоеве от по-долните слоеве в една звезда, когато тя експлодира като свръхнова.

Младият ни колега – бакалавър по физика с две магистратури: „Теоретична и математическа физика“ и „Педагогика на обучението по физика, математика и информатика“, дотолкова се увлече в работата си и желанието учениците му да заобичат физиката, че на два пъти се ангажира сам да води голям брой ученици до Физическия факултет, за да се насладят на живо на интересни физични опити. Той напълно се почувства сигурен в преподавателската си работа и през Дните на отворените врати за втория учебен срок (през м. март) организира и проведе с колеги два открити интегрирани урока: „Кодиране в българския език“ в VI клас и „Звукът като физично явление“ в VII клас.

Подготовката на качествен учителя е сложна. Тази разнообразна дейност представлява единен, продължителен и непрекъснат процес, насочен към изграждане на личностни качества, професионални компетентности, знания, умения и навици, адекватни както на неговите личностни потребности, така и на квалификационните изисквания към заеманата длъжност. Считам, че наред с мотивационните фактори съществена роля в изграждането на ефективния учител има системата за наставничество, която е неделима част от адаптацията на младия специалист към професията, неговото цялостно развитие и усъвършенстване. Тя дава теоретична и практическа подкрепа на работното място и едновременно с това помага на новия учител да свикне с професията и да го мотивира към кариерно израстване. Най-важните професионални роли на наставника са: съветник, консултант, партньор, обучител, образец и източник на информация. Освен бърза и пълноценна адаптация чрез наставничеството ще се осигури възможност за задържане на педагогическите кадри в системата и тяхната пълноценна реализация. Това би довело и до повишаване, като цяло, на качеството на процеса на образование, възпитание и социализация.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Наставничеството – фактор за реализация на политики за ефективни учители. Стара Загора: ДИПКУ. <http://www.dipku-sz.net/izdanie/172/nastavnichestvoto-faktor-za-realizaciya-na-politiki-za-efektivni-uchiteli>

THE MENTORSHIP – A CHALLENGE AND A VISION

Abstract. The article deals with mentoring in historical aspect, the origin of the concept itself, its application in life. We are familiar with mentoring at school, according to the new public education law. A good practice of mentoring has been presented in 51. Secondary School among colleagues: a mentor was a mathematics teacher with 30 years of experience and a mentee was a young colleague in physics without teacher's experience. As a result of their effective collaboration, the mentee is firmly focused on the teaching profession, remains in the same school, and of course, his mentor is fully satisfied with his development.

✉ **Ms. Mima Frateva**

Mathematics Teacher
51. Secondary School "Elisaveta Bagriyana"
Sofia, Bulgaria
E-mail: sou51@abv.bg